

U »Dodatku« ovoga zbornika nalaze se dva važna dokumenta za povijest Družbe Isusove prevedena na hrvatski jezik, prvi je »Protestatio, 1775.« (127–128), odnosno izjava bivšeg generala Lorenza Riccija od 19. studenoga 1775. godine prije njegove smrti u Andeoskoj tvrđavi. Drugi dokument jest »Bula o ponovnoj uspostavi Družbe Isusove 7. kolovoza 1814. *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*« (129–133) pape Pia VII.

Ovaj zbornik, uglavnom kraćih povijesnih radova, osvjetljava neke manje poznate trenutke iz povijesti Družbe Isusove u vremenu pred njezino ukinuće 1773. godine zatim djelovanje ostataka Družbe tijekom ukinuća i u vremenu nakon obnove, odnosno nakon 1814. godine. Kao taka vrijedan je prilog poznavanju povijesti reda koji je zadužio svjetsku, europsku i hrvatsku, ne samo crkvenu nego i kulturnu i znanstvenu povijest.

Daniel Patafta

Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca. Izložba povodom 90. godišnjice djelovanja Društva Bokelja u Zagrebu (Muzej za umjetnost i obrt: 11. studenog 2014. – 18. siječnja 2015.). Katalog izložbe, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 2014., 111 str.

Boka kotorska i tamošnja naselja stoljećima su, a posebice u ranome novome vijeku, prednjačila u pomorskoj privredi istočnoga Jadrana. Perast, Prčanj i Dobrota, glavni grad Zabljeva svetaca Kotor, kao i druga tamošnja manja naselja, od 17. do 19. stoljeća iznjedrila su brojne pomorske obitelji čiji su odvjetci svojim iznimnim gospodarskim postignućima pridonosili slavi i priznatosti bokeljskoga fjorda na mnogo široj razini od lokalne. Gospodarski uspon bokeljskih gradova u novovjekovnoj povijesti bio je višestruko poticajan i za kulturno i umjetničko uzdizanje toga kraja, a rezultat toga je prevrijedna baština (crkvena zdanja, kapetanske palače, slikarska djela i drugo). Jedinstven segment bokeljskog umjetničkog naslijeđa su i zavjetni darovi pomoraca – kapetana i brodovlasnika, ali i običnih mornara – stoljećima poklanjani tamošnjim svetištima. Najpoznatija takva zbrka čuva se u crkvi Gospe od Škrpjela ispred Perasta i sadrži na tisuće zavjetnih pločica (*ex voto*) koje su Bokelji darivali za spas svoga života nakon havarija, uoči tegotnih putovanja ili u nekoj drugoj prigodi.

U Zagrebu je u Muzeju za umjetnost i obrt od 11. studenoga 2014. do 18. siječnja 2015. godine održana izložba pod naslovom *Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca*, organizatori koje su bili Muzej za umjetnost i obrt, Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica 809. iz Zagreba, Kotorska biskupija i Pomorski muzej Crne Gore iz Kotora. Izložba je održana povodom 90. godišnjice djelovanja Društva Bokelja u Zagrebu. Autori ove vrijedne i po mnogo čemu jedinstvene izložbe, kojom se hrvatskoj kulturnoj javnosti prezentirao dio bokeljske baštine (454 predmeta raspoređena u 52 cjeline) bili su Željko Brguljan, Arijana Koprčina i Mileva Pejaković Vujošević.

Katalog izložbe koji ovdje predstavljamo opseže nešto više od sto stranica i na pregledan način daje presjek umjetničke baštine bokeljskih gradića. Započinje proslavom ravnatelja Muzeja za umjetnost i obrt Miroslava Gašparovića (7), uvodnom riječi ravnateljice Pomorskoga muzeja Crne Gore Mileve Pejaković Vujošević (9–10) te sažetim tekstom iz pera Josipa Gjurovića iz Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809.

Prvi od dvaju tekstova Kataloga posvećenih izložbenim predmetima napisao je Željko Brguljan (»Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca u crkvama Kotorske biskupije«, 13–40). U uvodnome dijelu iznosi se pregled povijesnih i društvenih prilika u Boki, posebice s obzirom na novovjekovno razdoblje. Katolička crkva, vjera i pobožnost Bokelja istaknuti su kao glavni duhovni pokretači Zaljeva svetaca i njegova stanovništva. Ukazuje se na oporučne i druge legate Bokelja tamošnjim crkvama kroz stoljeća (odvjetci plemićkih obitelji Drago, Bizanti, Bolica, Buća i drugih), a autor teksta osobito se obazire na darove bokeljskih pomoraca od 18. stoljeća. Iz teksta saznajemo za cijeli niz bokeljskih pomorskih obitelji, za imena gospodarski moćnih kapetana i brodovlasnika, stoljećima nesebičnih mecena bokeljskih svetišta (Balović, Bane, Burović, Čorko, Martinović, Mazarović, Milošević, Nikićijević, Smeća, Verona, Zambela, Zmajević i druge). Brguljan se posebice bavi motivima brodova uprizorenim na zavjetnim pločicama, kao i slikarskim djelima također nastalim u svrhu zavjeta. Riječ je o prikazima jedrenjaka u olujnome moru i pod zaštitom Blažene Djevice Marije, akvarelima i platnima stranih i domaćih slikara (primjerice mletačkih marinista iz obitelji Luzzo te glasovitog slikara brodova bokeljskoga podrijetla Bazija Ivankovića).

Zlatarskim radovima prezentiranim na izložbi bavi se Arijana Koprčina u tekstu »Ex voto u zlatarstvu Boke kotorske« (41–49). Ukazuje se na zlatarske radove zavjetnoga obilježja, nastale u širokom vremenskom rasponu od 14. do 19. stoljeća, nerijetko uratke vrsnih domaćih i stranih majstora. Odabrani eksponati potvrđuju iznimnu umjetničku, kulturnu i kulturološku vrijednost bokeljske baštine sačuvane pod okriljem Kotorske biskupije. U sklopu ovoga teksta autorica se posebno bavi razdobljem 18. stoljeća, iz kojega je sačuvan najveći broj srebrnih zavjetnih predmeta, što se u cijelosti poklapa s vrhuncem gospodarskoga prosperiteta bokeljskih naselja usmjerenih na pomorsku privredu diljem Jadrana i Sredozemlja.

U drugome dijelu Kataloga donose se slikovni prilozi prezentiranih eksponata (50–102) i kataloški pregled izložaka (103–111) s pripadajućim bibliografskim jedinicama.

Izložba zavjetnih darova bokeljskih pomoraca kroz minula stoljeća, od srednjega vijeka do suvremenog doba, vrstan je presjek kroz dio prebogate bokeljske umjetničke baštine. Ujedno je i vrijedno posvjedočenje sudbina ljudi i obitelji upravljenih prema moru i njegovim čudima, njihove čvrste vjere, poniznosti te duboke zahvale na iskazanoj milosti.

Lovorka Čoralić

Biobibliographica. Zbornik znanstvenog projekta Hrvatska biobibliografska baština, sv. 4, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2014., 205 str.

Godine 2014. objavljen je četvrti broj *Biobibliographicae* – zbornika radova proizišlog iz znanstvenoga projekta Hrvatska biobibliografska baština. Zbornik se sastoji od osam radova: tri izvorna znanstvena, tri pregledna te dva rada bez kategorizacije.

Zbornik započinje radom Branke Grbac »Oporuke zadarskog plemića Krševana Kršave« (7–30) u kojem je prikazan životni put i djelovanje toga zadarskog plemića. U prvome